

БОЈАНА КРСМАНОВИЋ

ПОДАТАК О СЛОВЕНСКОЈ АРХОНТИЈИ ИЗ XI ВЕКА

Документи светогорских манастира доносе, као што је познато, бројне податке о словенском становништву настањеном на територији Византијског царства или, прецизније, на подручју Халкидике и њеног залеђа. Међутим, мали је број оних који нас обавештавају о начину на који су Словени укључивани у византијски управни и војни систем. Стога је врло занимљив документ светогорског манастира Ивирона, из августа 1062. године, у коме се помиње неки Михаило Карсер, архонт Склавоархонтије.¹ Како је ово један од ретких података који говори о административном организовању Словена у оквиру Царства, неопходно је да га подробније објаснимо.

Документ о коме је реч односи се на последњи од познатих вишегодишњих судских процеса, вођених између монаха манастира Ивирона, с једне, и становника и епископа Жежева (Дафни), с друге стране, око ивирских поседа из непосредне околине Жежева.² Повод за овај процес била је штета коју су становници Жежева начинили Ивиرونу, пре 1062. године, када су упали на поменуте поседе и посекли дрвеће, обрали пет винограда, уништили петнаест паричких кућа и др. Због тога су се монаси манастира Ивирона обратили за помоћ цару Константину X Дуки (1059—1067) који је пресудио у њихову корист, будући да су му доказали своја права над спорним поседима. Цар је, затим, наредио проедру и дуки Солуна, Нићифору Вотанијату, будућем цару Нићифору III, да испита случај и реши га у складу са донетом пресудом, а овај је то пренео на Николу Сервлијаса (Νικόλαος ὁ Σερβλίης), ипата и судију Хиподрома, Велума, Волерона, Стримона и Солуна.³ На лице места, дакле у жежевску област, судија Никола је послао свог човека, асикрита Петра

¹ Actes d'Iviron II, du milieu du XIe siècle à 1204, éd. par J. Lefort, N. Oikonomidès, D. Papachryssanthou avec la collaboration de V. Kravari et d'H. Métréveli, Paris 1990, № 35 (=Iviron II).

² Cf. Iviron II, 93—94.

³ Iviron II, № 35, l. 1—13.

који је, у присуству сведока, извршио разграничење и предао манастиру Ивируну спорне поседе.⁴

Међу угледним сведоцима који су присуствовали разграничењу и који су својим потписима, августа 1062. године, оверили практик налазио се и архонт Склавоархонтије — Михаило Карсер.⁵ Сведоци су у документу наведени одређеним редом који је задржан и приликом његовог потписивања.⁶ На првом месту, као најугледнији, налази се Теодор Силигуд (Θεόδωρος ὁ Σιλιγούδης), архонт кастро̀на Сера, а потом следе Василије Текнодот (Βασίλειος ὁ Τεκνοδότης), бивши протокендархон из реда стратега Сера, односно стратега теме Стримон,⁷ Мусилије, син Панкратија, спатарокандидат и турмарх, и Константин, син Давидов, свештеник из села Даониона (Δαόνιον) за које није познато где се налазило.⁸ На последњем месту међу овим угледницима поменут је Михаило, син Карсера (Καρσέρη), односно Михаило Карсер (Μιχαήλ ὁ Καρσέρης), како се сам потписао, архонт Склавоархонтије.⁹ Тешко је утврдити одакле су поменути достојанственици стигли у жежевску област, мада у документу, иза њихових имена, следи τὸς ἀπὸ τοῦ κάστρου Σερρών.¹⁰ Затим се наставља са набрајањем осталих присутних сведока. То су становници — суседи манастира Ивируна из села која се налазе у околини Жежева: свештеник Јован, син извесног Цертице (Τζερτίτζα), из села Мелицијани (Μελιντζανες), свештеник Димитрије и сељани Михаило Махитар (Μιχαήλ ὁ Μαχητάρης) и Георгије Ставрофор, из села Вухазе или Вухаве (Βουχάζου, Βούχαβος).¹¹ Ако би се τὸς ἀπὸ τοῦ κάστρου Σερρών односило на горе наведене достојанственике, могли бисмо закључити да су они стигли у жежевску област из Сера. То сасвим сигурно можемо рећи за архонта кастро̀на Сера, Теодора Силигуда и за Василија Текнодота, а можда и за Мусилија, спатарокандидата и турмарха. Међутим, свештеник Константин је у околину Жежева дошао из села Даониона чија је локација, као што смо напоменули, за сада непозната. Како се његово име, у списку познатих сведока, налази непосредно испред имена Михаила Карсера, иза којег следи τὸς ἀπὸ τοῦ κάστρου Σερρών, тешко је утврдити место одакле је архонт Склавоархонтије стигао у жежевску област. Ако претпоставимо да је и он дошао из Сера,

⁴ Iviron II, № 35, l. 13—38. Разграничењем је обухваћено неколико винограда, посед Св. Стефан, поље Драчевица (Δρατζέβιτζα) и други поседи манастира Ивируна који се налазе у околини Жежева.

⁵ Име Карсер (Καρσέρης), иначе, врло је ретко. Среће се још једанпут у Солуну, 1320, cf. E. Tharr et al., Prosopographisches Lexikon der Palaiologenzeit 5, Wien 1981, № 11256.

⁶ Iviron II, № 35, l. 19—20, 41—47.

⁷ Понекад се тема Стримон назива тема Сер, cf. Iviron II, 101.

⁸ Село Даонион се, свакако, налазило у долини Струме, cf. Iviron II, 100 и index, a. v.

⁹ Iviron II, № 35, l. 20, 47.

¹⁰ После набрајања имена угледних лица, у документу стоји τὸς ἀπὸ τοῦ κάστρου Σερρών, ἔτι δὲ καὶ и следе имена становника села из околине Жежева, cf. Iviron II, № 35, l. 20—21.

¹¹ Iviron II, № 35, l. 21, 48—49. За поменута села cf. *ibid.*, 100.

који би у том случају био његово седиште,¹² онда и архонтију на чијем је челу био морамо тражити у близини овог града.

Чињеница да је архонт Склавоархонтије, као угледан сведок, учествовао у разграничењу између манастира Ивирона и становника Жежева, као и да је, са другим световним и црквеним достојанственицима, потписао документ о томе, говори нам да су Словени, насељени у долини Струме, на подручју између Сера и Жежева, били обухваћени неком административном организацијом. Како до сада нису позната друга сведочанства о Склавоархонтији, тешко је, на основу практика из 1062, утврдити њен карактер, као и функције архонта Михаила Карсера. Титула архонта коју је имао употребљавана је, кроз историју Царства, у вишеструком значењу и често није подразумевала вршење одређених дужности. Архонтима су називани византијски и страни великаши, виши официри тема, црквена лица, различити чиновници у администрацији и др.¹³ Можда ће нам њена употреба бити јаснија ако се осврнемо на неколико случајева помена архоната у светогорским актима из X и XI века, који се односе на Халкидику и залеђе.

Из јула 982. године располажемо подацима о архонту Стефану Вардану (Στέφανος ὁ Βαρδάνης) из Јериса. Он се први пут помиње као један од 74 становника Јериса који својим потписима гарантују Ивиرونу власништво над неким манастирским поседима из околине овог кастрона, а који су постали предмет спора.¹⁴ Други пут, као угледан сведок, потписује извесни акт о размениседа.¹⁵ Архонт Стефан Вардан је неоспорно био један од угледнијих људи у Јерису, али се не може рећи да је титула коју је имао подразумевала и вршење одређених дужности, јер се у оба случаја он помиње само као архонт без икакве друге одреднице.

За разлику од овог примера неодређене употребе титуле архонта, познат нам је, из новембра 996. године, архонт Касандрије (Нова Потидеја) — Калона (Καλωνᾶς),¹⁶ за кога се са сигурношћу може рећи да је био на челу муниципалне управе у Касандрији. Он се помиње у вези са једним спором између манастира Полигира, метоха Ивирона, и турмарха Бугара Василија¹⁷ окоседа који је неправедно одузет Полигиру и дат турмарху. Као један од угледних све-

¹² Издавачи претпостављају да је седиште Михаила Карсера било у Сери — центру теме Стримон у којој се Склавоархонтија налазила, cf. Ivirion II, 101.

¹³ О употреби титуле архонта в. *J. Ферлуга*, Ниже војно-административне јединице тематског уређења, ЗРВИ 2 (1953) 89 (=Ниже јединице); *N. Oikonomidès, Les listes de préséance byzantines des IXe et Xe siècles*, Paris 1972, 342—343 (=Les listes).

¹⁴ Међу 74 потписа становника Јериса, потпис Стефана Вардана је 21. по реду, cf. *Actes d'Iviron I, des origines au milieu du XIe siècle*, éd. par *J. Lefort, N. Oikonomidès, D. Papachryssanthou avec la collaboration d'H. Métrévélis*, Paris 1985, № 4, l. 6 (=Iviron I).

¹⁵ Cf. Ivirion I, № 5, l. 43, где је на првом месту потпис архонта Стефана Вардана. О породици Вардана cf. *ibid*, 132.

¹⁶ Ivirion I, № 10, l. 13, 29, 35.

¹⁷ О турмарху Бугара Василију в. даље у тексту.

дока позваних на суд који је заседао у градићу (πολίχνιον) Касандрији, Калона је, у поменутом спору, изгледа, имао улогу неке врсте судског помоћника.¹⁸

Поред Калоне, функције везане за градску управу обављао је и већ поменути архонт кастропа Сера, Теодор Силигуд. Видели смо да је он био најугледнији међу достојанственицима који су, 1062, присуствовали разграничењу посела између манастира Ивирона и становника Жежева и који су својим потписима оверили документ.¹⁹

Архонти Касандрије и Сера представљају само неке од бројних примера у историји Царства када су носиоци титуле архонта обављали дужности везане за управу над једним градом и околином која му је припадала.²⁰ У тим случајевима постојање архонта није подразумевало и постојање архонтије као административно-територијалне јединице у оквиру теме.

Помени архонтија на подручју Халкидике и залеђа су, иначе, врло ретки. Поред Склавоархонтије, позната нам је, из једног фискалног регистра из прве половине XI века,²¹ архонтија Ликоскима (ἀρχοντία τοῦ Λυκόσκειμα) која се налазила у саставу теме Стримон. За њу се у документу упоредо користи израз енорија (ἐνορία), што значи да је Ликоскима била основна пореска јединица у оквиру теме у којој се налазила.²² Знамо да су овој архонтији припадала села Подогоријани (Ποδογοριάνους), Овил (Ὀβηλός) и Довровикија (Δοβροβίκεια), чије је становништво, судећи по именима пореских обвезника, било претежно словенског порекла.²³

У Типику Григорија Пакуријана из 1083. године, за манастир Петрич (Πετριτζός) или Бачково,²⁴ помиње се село Прилонг (Πρίλογγος) за које се каже да се налазило у теми Солун, у подручју архонтије Стефанијане.²⁵

Практик Михаила Цагицака (Μιχαήλ ὁ Τζαγκιτζάκης) из 1152. године, за манастир Богородице Милостиве, доноси податке о два архонтијама из области теме Струмице.²⁶ То су архонтија Радовиште

¹⁸ За сведоке који су, заједно са Калоном, позвани на суд у Касандрији и који су присуствовали разграничењу употребљен је израз *συνεδριάζοντες* — они који заједно заседају, cf. Iviron I, № 10, l. 28.

¹⁹ Iviron II, № 35, l. 19, 41.

²⁰ О архонтима градова в. Ферлуца, Ниже јединице, 89; H. Ahrweiler, *Recherches sur l'administration de l'empire byzantin aux IXe—XIe siècles*, in: *Etudes sur les structures administratives et sociales de Byzance*, var. reprints, London 1971, 72 (=Administration); *Oikonomidès, Les listes*, 343.

²¹ Извод из поменутог фискалног регистра сачуван је у препису из друге половине XI века, cf. Iviron I, 267—268.

²² Iviron I, № 30, l. 2—3.

²³ Iviron I, 266.

²⁴ Манастир Петрич или Бачково налази се у данашњој Бугарској, cf. C. Asdracha, *La région des Rhodopes aux XIIIe et XIVe siècles*, Athènes 1976, 7.

²⁵ *Le typikon du sébaste Grégoire Pakourianos* éd. P. Gautier, REB 42 (1984) l. 320.

²⁶ *Actes d'Iviron III, de 1204 à 1328*, éd. par J. Lefort, N. Oikonomidès, D. Papachryssanthou, V. Kravari, avec la collaboration d'H. Métrévéli, Paris 1994, № 56 (=Iviron III). Тема Струмица се први пут јавља у хрисовуљи Алексија I Комнина, 1106.

(ἀρχοντία Ραδοβλοδας) којој је припадало село Кондарат (Κονταράτου) и архонтија Кампа (ἀρχοντία τοῦ Κάμπου) у чијем је саставу било село Леасковица (Λεασκόβιτζα).²⁷

Такође нам је из једног недатованог документа позната архонтија Воден (ἀρχοντία Βοδενῶν) у којој се налазило село Врестијан (Βρεστιῶνος).²⁸

Помени ових архонтија показују да су теме у XI и XII веку биле подељене на неколико нижих управно-територијалних јединица. На њиховом челу су се, сигурно, налазили неки византијски чиновници који су могли имати титулу архонта и који су обављали низ дужности у оквиру свог управног округа. Они су, свакако, потпадали под власт стратега теме у чијем се подручју њихова архонтија налазила.

Тој групи чиновника је, без сумње, припадао и архонт Михаило Карсер²⁹ који се августа 1062. налазио на челу Склавоархонтије. Титула коју је имао сигурно је подразумевала вршење одређених дужности, везаних за једну административно-територијалну област. Њен назив — Склавоархонтија — указује да је обухватала одређену етничку групу, у овом случају словенску, насељену на територији Царства.³⁰ Немогуће је прецизно утврдити где се ова словенска архонтија простирала. Свакако је обухватала Словене настањене у долини Струме и то на простору између Сера — одакле су раније поменути достојанственици дошли у јежевску област, и Жежева — у чијој се околини вршило разграничење. Претпоставка да је и Михаило Карсер стигао у околину Жежева из Сера, дакле из места у којем му је било седиште, наводи нас да Склавоархонтију тражимо у серској области. Ипак, при одређивању места одакле је Михаило Карсер пристигао у јежевску област треба имати у виду, прво, да је наш извор на том месту нејасан и, друго, да се вршило разграничење ивирских поседа који се налазе у близини Жежева, те је архонт Склавоархонтије могао присуствовати том чину као византијски чиновник чија се област налазила у суседству тих поседа.

Судећи по поменима села (χωρίον) која су припадала архонтији-енурији Ликоскими, архонтији Стефанијани, као и архонтијама из XII века, можемо претпоставити да је и Склавоархонтија, као нижа административна јединица у оквиру византијског тематског уређења, обухватала релативно малу територију — рецимо од неколико села. Да њен обим није био велики показује и чињеница да се име Михаила Карсера нашло на петом, последњем месту међу достојанственицима који су потписали практик августа 1062.

Велики проблем представља питање да ли се иза назива Склавоархонтија крије неки посебан статус који су Словени, као етничка

²⁷ Iviron III, № 56, l. 143—144.

²⁸ Actes de Lavra I, des origines à 1204, éd. par P. Lemerle, A. Guillou, N. Svoronos, avec la collaboration de D. Papachryssanthou, Paris 1970, App. II, l. 50—51.

²⁹ Архонт Михаило Карсер је, свакако, био тематски чиновник подређен стратеги теме Стримон у којој се Склавоархонтија налазила.

³⁰ О положају разних народа насељених на територији Царства cf. Ahrweiler, Administration, 38—39, 72—73; Oikonomidès, Les listes, 343.

група, заузимали у односу на тему Стримон у чијим се границама дотична архонтија налазила. Подаци о Словенима из долине Струме показују да је од времена Јустинијана II (685—695), тачније од његовог похода против Склавинија 688/689, када је стримонска област организована као клисура, па све до њеног прерастања у тему,³¹ било врло тешко успоставити континуитет византијске власти на овом подручју.³² Па чак и након оснивања теме Стримон (а тамо где постоји тема требало би да постоји и стабилна византијска власт), струмски Словени као да су очували извесан степен независности у односу на Цариград. Јован Каменијат, разликујући Словене који се налазе под влашћу стратега Стримона од оних који припадају солунској теми, даје врло занимљиве податке о држању и једних и других приликом арабљанске опсаде и освајања Солуна јула 904.³³ Док су се, према његовом извештају, Словени из околине Солуна одазвали, у незнатном броју, позиву солунског стратега да пруже помоћ угроженом граду, струмски Словени, на челу са самим стратегом, то уопште нису учинили. Каменијат Словене из теме Стримон, као и оне из солунске теме, назива савезницима (σύμμαχοι), што значи да су они, иако обухваћени тематском организацијом, имали почетком X века другачији статус у односу на остале поданике Царства. Чини се да је власт тематских стратега на овим подручјима била више формалног карактера јер су Словени фактички били подређени својим старешинама које Каменијат назива архонтима (ἄρχοντες).³⁴ У том смислу посебно је илустративно понашање Словена из теме Солун који су се у малом, недовољном и незнатном броју одазвали на позив стратега теме у чијим су границама живели, будући да су архонти којима су били поверени, каже Каменијат, гледали више на личну корист него на опште добро.³⁵ На основу ових података, очито је да процес укључивања Словена у византијски државни

³¹ Тема Стримон се први пут јавља у Филотејевом Клиторологиону 899. Настала је, свакако, пре те године, в. о томе М. Рајковић, *Област Стримона и тема Стримон*, ЗРВИ 5 (1958) 1 (=Стримон).

³² В. о томе Рајковић, *Стримон*, 1—7.

³³ *Ioannis Caminiatae De expugnatione Thessalonicae*, ed. G. Böhlig, Berlin — New York 1973, с. 20 et с. 21, р. 19—20 (=Camin.). В. превод и коментар М. Рајковић у ВИНЈ I, Београд 1955, 269—270. А. Р. Kazhdan, *Some Questions addressed to the Scholars who believe in the Authenticity of Kaminiates, „Capture of Thessalonica“*, BZ 71 (1978) 301—314, сматра да спис Јована Каменијата потиче из знатно каснијег периода (XV в.). И у том случају, међутим, Каменијат је сигурно користио спис неког очевица, односно савременика догађаја из јула 904. Cf. et V. Christides, *Once again Caminiates' „Capture of Thessaloniki“*, BZ 74 (1981) 7—10; А. Картозиос, 'Η ἀλωση τῆς Θεσσαλονίκης Ἰωάννα Καμινιάτα: Размышления о подлинности текста, ВВ 55 (1994) 62—68.

³⁴ Да је власт стратега теме Стримон и Солун била више формалног карактера мисли и P. Lemerle, *Philippe et la Macédoine orientale à l'époque chrétienne et byzantine*, Paris 1945, 153.

³⁵ Скрећемо пажњу на податак Константина Порфирогенита који помиње Словене из солунске архонтије (Σκλάβοι Θεσσαλονίκης ἀρχοντίας), које је једном приликом примио цар Михаило III (842—867), вероватно после 856 — Constantini Porphyrogeniti *De cerimonis aulæ byzantinae* I, ed. I. Reuskius, Bonnæ 1829, р. 635, 1—4. В. превод и коментар Б. Ферјанчића у ВИНЈ II, Београд 1959, 76 н. 283 и 284. Нејасно је да ли је ова солунска архонтија, која је била у саставу теме Солун, представљала неку административну јединицу. Вредно

систем, и након стварања тема на подручју бивших Склавинија, није био довршен. Може се закључити да почетком X века између компактне словенске масе и тематских стратега стоје племенски архонти као нека врста посредника од чијих одлука умногоме зависи став Словена према представницима византијске власти. Прихватајући словенске архонте, Византија се прилагођавала затеченом стању, али ће, у тежњи да у што већој мери загосподари овим подручјима, временом, уместо племенских архоната постављати своје чиновнике какав је, на пример, био и Михаило Карсер.

Иако је словенски живаљ, као што је већ речено, у великом броју насељавао Халкидику и залеће, у светогорским актима до XI века ретки су подаци о Словенима на положајима у византијској администрацији или војсци. Нама су позната два — из новембра 996. године. Један се односи на већ поменутог турмарха Бугара Василија који је био у спору са манастиром Полигиром. Василије се у документу помиње као „турмарх Василије“, „Бугарин Василије“, или као „турмарх Бугара Василије“.³⁶ Он је, изгледа, био на челу бугарског војног одреда смештеног на подручју Западне Халкидикe. Овај податак показује да су у Царству постојали војни одреди, састављени по етничком принципу, који су се налазили под командом својих вођа. Ти одреди су, у сваком случају, припадали тематској војсци и зависили су од стратега теме.³⁷ Из истог документа познат нам је један другарије, Словен — Јован Црноглави (Ἰωάννης ὁ Τζερ-ώγλαβος)³⁸ који је, са архонтом Калонем и осталим сведоцима, присуствовао разграничењу између Полигира и турмарха Бугара Василија. Његово седиште је, највероватније, било у Касандрији где је обављао дужности везане за локалну флоту.

Тешко је установити да ли се нешто од ових специфичности у византијско-словенским односима из X века пренело и у каснији период. Једино за сада познато сведочанство о постојању словенске архонтије у XI веку није довољно да би се извели конкретнији закључци у том смислу. Али, ако групишемо све расположиве податке о архонтијама, а то су — из XI века архонтија (енорија) Ликоскима у теми Стримон, којој припадају три села и чије је становништво већином словенско, затим Склавоархонтија, такође из теме Стримон, на чијем се челу августа 1062. налазио архонт Михаило Карсер и архонтија Стефанијана у солунској теми којој је припадало село Прилонг, а из XII века у области теме Струмице архонтија Радо-

је, такође, приметити да је у време Михаила III постојало некакво словенско кнежевство (княжествина... словѣнско) којим је неколико година управљао словенски просветитељ Методије. Уп. Климент Охридски, *Пространни жития на Кирил и Методиј, Събрани съчинения*, III, изд. Б. Ангелов и Х. Кодов, София 1973, гл. II, стр. 187. Немогуће је, на основу података из Житија, установити где се налазило то словенско кнежевство. За контроверзна мишљења у науци в. Б. Панов, *За Методијево то словенско кнежевство и создавањето на „Закон судный людем“*, Кирило-методијевскиот (старословенскиот) период и Кирило-методијевската традиција во Македонија, Скопје 1988, 289—303 и тамо наведену литературу.

³⁶ Iviron I, № 10, l. 8, 11, 37—38; l. 7, 27, 36, 42; l. 3.

³⁷ Cf. Iviron I, 167; Ahrweiler, Administration, 32—33, 38—39.

³⁸ Iviron I, № 10, l. 13, 29, 35.

виште у којој се налазило село Кондарат, архонтија Кампа са селом Леасковицом и, на крају, недатован податак о архонтији Воден којој је припадало село Врестијан — видимо да се оне налазе на подручјима насељеним претежно словенским становништвом. Због тога је неминовно запитати се да ли њихово постојање сведочи о посебном начину на који су Словени укључивани у византијски државни систем, односно да ли је, приликом постепене реокупације Склавинија, Византија прихватила и затечену словенску организацију, прилагођавајући је како свом административном уређењу тако и својој терминологији.

Bojana Krstanović

UNE DONNÉE SUR UNE ARCHONTIA SLAVE DU XIÈME SIÈCLE

Bien que le peuplement de la Chalcidique et son arrière-pays par les Slaves soit parfaitement établi, les actes de l'Athos antérieurs au XIIème siècle ne nous fournissent que quelques rares données sur la façon dont les Slaves étaient inclus dans le système administratif et militaire byzantin. Pour cette raison l'auteur de ce travail note toute l'importance d'un praktikon du mois d'août 1062, conservé dans les archives du monastère D'Iviron, faisant état, en tant que témoin, d'un certain Michel Karsérès, archonte de la Sklaboarchontia.

Ce document se rapporte au dernier des procès en justice bien connus ayant opposé durant plusieurs années les moines des Ibères, d'une part, et les habitants et l'évêque d'Ezéba, d'autre part, au sujet de possessions d'Iviron situées dans le ressort du kastron d'Ezéba.

La mention d'un archonte de la Sklaboarchontia parmi les témoins notables ayant assisté à la délimitation entre le monastère d'Iviron et les habitants d'Ezéba et ayant, par leurs signatures, validé le document rédigé à cette occasion, nous révèle que les Slaves peuplant la région du Strymon, plus précisément l'espace compris entre Serrès et Ezéba, relevaient de quelque organisation administrative incluse dans le cadre de l'organisation thématique byzantine. Le titre d'archonte porté par Michel Karsérès ne désignait pas seulement un personnage en vue, mais impliquait aussi l'exercice de certaines charges liées à une archontia — unité administrative et territoriale. Cette archontia slave faisait partie du thème du Strymon. Outre cette dernière nous connaissons au XIème siècle l'archontia (énoria) de Lykoscheima, appartenant également au thème du Strymon et comptant les trois villages d'Obèlos, Dobrobikeia et Podôgorianous, et celle de Stéphaniana dans le thème de Thessalonique, à laquelle appartenait le village de Prilongos, puis au XIIème siècle, cette fois dans le thème de la Strumica, les archontias de Kampos, dans laquelle se trouvait le village de Léaskobitza, et de Radobisda, avec le village de Kontaratou. Nous connaissons également, d'après un document non daté, l'archontia de Vodéna dans le cadre de

laquelle se trouvait le village de Vrestianos. A en juger par le nombre de villages mentionnés dans ces archontia, il est permis de conclure que la Sklaboarchontia englobait un territoire restreint, ne comprenant apparemment que quelques villages.

Un problème particulier porte sur la question de savoir si derrière l'appellation Sklaboarchontia se dissimule quelque statut particulier attribué aux Slaves, en tant que groupe ethnique, au sein même de l'unité administrative plus large constituée par le thème du Strymon. Les données fournies au début du Xème siècle par Jean Kaméniatès sur les Slaves de cette région révèlent qu'entre la masse compacte des Slaves et les stratèges des thèmes se trouvaient des archontes tribaux constituant une sorte d'intermédiaires dont les décisions influaient grandement sur l'attitude des Slaves vis-à-vis des représentants des autorités byzantines. Il en ressort que Byzance semble s'être tout d'abord accommodée de la situation du moment, en acceptant des archontes tribaux slaves, puis a réussi avec le temps à renforcer son pouvoir de sorte qu'elle put substituer aux archontes tribaux ses propres fonctionnaires, tel Michel Karsérés.

Les actes de l'Athos antérieurs au XIIème siècle nous offrent peu de données sur les Slaves en poste dans l'armée byzantine. Nous n'en connaissons que deux datant de 966. La première concerne le tourmarque des Bulgares Basile qui se trouvait, à ce qui semble, à la tête d'un détachement militaire bulgare, cantonné sur le territoire de Chalcidique occidentale. La seconde se rapporte à un drongaire, le Slave Jean Tzernoglavos qui exerçait à Cassandria quelques charges liées à la flotte locale.

Toutes les données précédemment mentionnées concernant les archontiai, ainsi que leur localisation sur des territoires peuplés essentiellement de Slaves, imposent de se demander si leur existence atteste le recours à un type d'organisation spéciale ayant assuré l'inclusion des Slaves dans le système étatique byzantin, autrement dit si au cours de la réoccupation progressive des Sclavinies, Byzance a accepté l'organisation instaurée par les Slaves, en l'adaptant tant à sa terminologie qu'à son organisation administrative.